

Medzinárodná vedecká konferencia

**CINTORÍNY V KONTEXTE
KULTÚRNEHO DEDIČSTVA**

**Banská Štiavnica
25. – 26. november 2009**

International scientific conference

**CEMETERIES IN THE CONTEXT
OF CULTURAL HERITAGE**

*Banská Štiavnica
25th – 26th November 2009*

Zvonový vršok

projekt ochrany a rehabilitácie
historických cintorínov

Bell Hillock

project on protection and rehabilitation
of historical cemeteries

**HISTORICKÉ CINTORÍNY V KONTEXTE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA, ICH OCHRANA A REHABILITÁCIA
NA PRÍKLADE CINTORÍNOV ZVONOVÝ VRŠOK V BANSKEJ ŠTIAVNICI**

*HISTORICAL CEMETERIES IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE, THEIR REHABILITATION ON THE EXAMPLE OF
BELL HILLOCK CEMETERIES IN BANSKÁ ŠTIAVNICA*

**Projekt realizovaný s finančnou podporou Kultúrnej a edukačnej agentúry
Ministerstva školstva Slovenskej republiky**

*The project implemented with financial support of the Cultural and Educational Agency
of the Ministry of Education of the Slovak Republic*

ISBN 978-80-227-3350-2

Medzinárodná vedecká konferencia

CINTORÍNY V KONTEXTE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Banská Štiavnica
25. – 26. november 2009

Záštitu prevzali:

dekan Fakulty architektúry STU v Bratislave
Dr.h.c. prof. PhDr. Ľudovít Petránsky, DrSc.

primátor mesta Banská Štiavnica
Mgr. Pavol Balžanka

Vedecký výbor konferencie:

prof. Ing. arch. Peter Vodrážka, PhD., predseda
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
prof. Ing. arch. Alžbeta Bělská
Politechnika Krakowska, PL
PhDr. Michaela Hrubá
Filozofická fakulta Univerzity J.E. Purkyně
v Ústí nad Labem, ČR
Ing. arch. Ivan Gojdič
Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, SR
doc. Ing. Eva Kráľová, PhD.
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
doc. Ing. arch. Jarmila Lalková, PhD.
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
doc. Ing. arch. Jarmila Ledinská, PhD.
Fakulta stavební VUT v Brně, ČR
doc. PhDr. Ladislav Mlynka, PhD.
Filozofická fakulta UK v Bratislave, SR
Ing. arch. Lenka Molek
Združenie SLOVENIA NOSTRA, Ľubľana, SL
prof. Ing. Štefan Sokol, PhD.
Stavebná fakulta STU v Bratislave, SR

Organizačný výbor konferencie:

Mgr. Nadežda Babiaková, predseda
prednostka MÚ v Banskej Štiavnici, SR
Ing. arch. Petra Ambrušová
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
Mgr. Peter Buday
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
Dita Csütörtökiová
Filozofická fakulta UK v Bratislave, SR
doc. akad. soch. Gabriela Gáspárová – Illéšová
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
Ing. Katarína Gécová
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
Ing. arch. Laura Gressnerová, PhD.
Ústav inžinierskych štúdií STU v Bratislave, SR
doc. Ing. Eva Kráľová, PhD.
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
Ing. arch. Beáta Molnárová
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR
Mgr. art. Marián Králik
Fakulta architektúry STU v Bratislave, SR

International scientific conference

CEMETERIES IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE

Banská Štiavnica
25th – 26th November 2009

Under the auspices:

Dean of the Faculty of Architecture STU in Bratislava
Dr.h.c. prof. PhDr. Ľudovít Petránsky, DrSc.

Mayor of the City of Banská Štiavnica
Mgr. Pavol Balžanka

Scientific Committee of the Conference:

prof. Ing. arch. Peter Vodrážka, PhD., Chairman Faculty of
Architecture STU in Bratislava, SR
prof. Ing. arch. Alžbeta Bělská
Politechnika Krakowska, PL
PhDr. Michaela Hrubá
Philosophical Faculty J. E. Purkyně University
in Ústí nad Labem, CZ
Ing. arch. Ivan Gojdič
Faculty of Arts Trnava University of Trnava, SR
doc. Ing. Eva Kráľová, PhD.
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
doc. Ing. arch. Jarmila Lalková, PhD.
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
doc. Ing. arch. Jarmila Ledinská, PhD.
Faculty of Civil Engineering UT in Brno, CZ
doc. PhDr. Ladislav Mlynka, PhD.
Faculty of Arts UK in Bratislava, SR
Ing. arch. Lenka Molek
Association SLOVENIA NOSTRA, Ljubljana, SL
prof. Ing. Štefan Sokol, PhD.
Faculty of Civil Engineering STU in Bratislava, SR

Organization Committee of the Conference:

Mgr. Nadežda Babiaková, Chairman
Principal of Municipality Office in Banská Štiavnica, SR
Ing. arch. Petra Ambrušová
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
Mgr. Peter Buday
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
Dita Csütörtökiová
Faculty of Arts UK in Bratislava, SR
doc. akad. soch. Gabriela Gáspárová – Illéšová
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
Ing. Katarína Gécová
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
Ing. arch. Laura Gressnerová, PhD.
Institute of Engineering Studies STU in Bratislava, SR
doc. Ing. Eva Kráľová, PhD.
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
Ing. arch. Beáta Molnárová
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR
Mgr. art. Marián Králik
Faculty of Architecture STU in Bratislava, SR

OBSAH	4
ÚVOD	
<i>doc. Ing. arch. Jarmila Lalková, PhD., vedúca projektu</i> <i>Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave</i>	7
BANSKÁ ŠTIAVNICA A HISTORICKÝ VÝZNAM CINTORÍNŮV	
<i>Mgr. Nadežda Babiaková</i> <i>prednostka, Mestský úrad v Banskej Štiavnici</i>	9
ÚČASŤ FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU NA RIEŠENÍ VEDECKO-VÝSKUMNÝCH ÚLOH PROGRAMOV VEGA A KEGA MŠ SR	
<i>prof. Ing. arch. Peter Vodrážka, PhD.</i> <i>Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave</i>	11
CIELE PROJEKTU KEGA HISTORICKÉ CINTORÍNY V KONTEXTE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA, ICH OCHRANA A REHABILITÁCIA NA PRÍKLADE CINTORÍNŮV ZVONOVÝ VRŠOK V BANSKEJ ŠTIAVNICI	
<i>Ing. arch. Laura Gressnerová, PhD.</i> <i>Ústav inžinierskych štúdií Slovenskej technickej univerzity v Bratislave</i>	17
ŠPECIFIKÁ GEODETICKÉHO ZAMERANIA PRÍRODNÝCH CINTORÍNŮV	
<i>prof. Ing. Štefan Sokol, PhD., Ing. Ján Ježko, PhD., Ing. Marek Bajtala, PhD.</i> <i>Katedra geodézie, Stavebná fakulta STU v Bratislave</i>	31
METODIKA VYHODNOTENIA CINTORÍNŮV A IDENTIFIKÁCIA HROBOV	
<i>doc. Ing. arch. Jarmila Lalková, PhD.</i> <i>Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave</i>	37
K PRIEBEŽNÝM VÝSLEDKOM VÝSKUMU CINTORÍNŮV V LOKALITE ZVONOVÝ VRŠOK V BANSKEJ ŠTIAVNICI	
<i>doc. Ing. Eva Kráľová, PhD.</i> <i>Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave</i>	53
VÝSKUM CINTORÍNŮV ZVONOVÝ VRŠOK Z HĽADISKA KRAJINOTVORBY	
<i>Ing. Katarína Gécová, Ing. arch. Eva Putrová, PhD.</i> <i>Ústav záhradnej a krajinskej architektúry, Fakulta architektúry STU v Bratislave</i>	67
HISTORICKÉ A ETNOLOGICKÉ ASPEKTY CINTORÍNŮV NA ZVONOVOM VRŠKU V BANSKEJ ŠTIAVNICI	
<i>doc. PhDr. Ladislav Mlynka, PhD.</i> <i>Katedra etnológie a kultúrnej antropológie, Filozofická fakulta UK v Bratislave</i>	79
VZNIK A GENÉZA CINTORÍNŮV NA ZVONOVOM VRŠKU	
<i>Dita Csütörtökiová</i> <i>Katedra etnológie a kultúrnej antropológie, Filozofická fakulta UK v Bratislave</i>	87
URBANISTICKO-HISTORICKÝ VÝVOJ LOKALITY ZVONOVÝ VRŠOK A JEJ ZAPOJENIE DO ŠIRŠÍCH VZŤAHOV MESTA BANSKÁ ŠTIAVNICA	
<i>PhDr. Norma Urbanová</i> <i>Pamiatkový úrad, Bratislava</i>	95
PROJEKT OCHRANY A REHABILITÁCIE HISTORICKÝCH CINTORÍNŮV V BANSKEJ ŠTIAVNICI	
<i>PhDr. Bohumír Bachratý, CSc.</i> <i>umelecký historik, Bratislava</i>	101

MAGICKÉ MIESTO

doc. akad. soch. Gabriela Gáspárová – Illéšová
Ústav dizajnu, Fakulta architektúry STU v Bratislave

111

RIEŠENIE NÁVRHU BRÁN CINTORÍNOV NA ZVONOVOM VRŠKU PRE MESTO BANSKÁ ŠTIAVNICA

Mgr. art. Marián Králik
Ústav Dizajnu, Fakulta architektúry STU v Bratislave

119

CINTORÍNY V BANSKEJ ŠTIAVNICI

Ing. arch. Katarína Vošková
Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave

123

KULTÚRNO-HISTORICKÝ VÝZNAM BANSKOŠTIAVNICKÝCH CINTORÍNOV

PhDr. RNDr. Ján Novák, CSc.
Banská Štiavnica

129

SEPULKRÁLNE NÁMETY A MOTÍVY 19. STOROČIA

PhDr. Marta Herucová
Ústav dejín umenia, Slovenská akadémia vied, Bratislava

133

NEOROMÁNSKA HROBKA OD KAROLA HORNA NA MESTSKOM CINTORÍNE V BANSKEJ BYSTRICI

Mgr. Peter Buday
Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave

143

HŘBITOVY V KONTEXTU KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

doc. Ing. arch. Jarmila Ledinská, CSc.
Fakulta stavební, Vysoké učení technické v Brně

145

CIMITIRUL VESEL

VESELÝ CINTORÍN V SAPANTE, REGIÓN MARAMURES, RUMUNSKO

Ing. arch. Martin Vaščák
Kabinet inžinierskych predmetov, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave

149

CINTORÍNY AKO KULTÚRNE DEDIČSTVO V SLOVINSKU

Ing. arch. Lenka Molek
Združenie „Naša Slovenija“, Ljubljana

153

HISTORICAL LAYOUTS OF CEMETERIES IN THE SPATIAL STRUCTURE OF BIG CITIES

Prof. D.Sc. Ph.D. Arch. Elżbieta Węclawowicz-Bilska
Faculty of Architecture, Cracow University of Technology

161

MODERN SPACE AND FORM OF POLISH CEMETERIES AS A CULTURAL AND AXIOLOGICAL PROBLEM

Rafał Blazy Ph.D., Institute of City and Regional Design – 5
Faculty of Architecture, Cracow University of Technology

167

ZÁVER

170

ÚVOD

Medzinárodná vedecká konferencia „Cintoríny v kontexte kultúrneho dedičstva“ je stretnutím riešiteľov projektu KEGA č. 3/6269/08/ (Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry Ministerstva školstva Slovenskej republiky) s odbornou verejnosťou, zástupcami samosprávy Banskej Štiavnice a za účasti prizvaných medzinárodných expertov.

Projekt „Historické cintoríny v kontexte kultúrneho dedičstva – ich ochrana a rehabilitácia na príklade cintorínov Zvonový vršok v Banskej Štiavnici“ je pilotným projektom s cieľom prispieť k poznaniu, zdokumentovaniu a prezentácii historických cintorínov, ako neoddeliteľnej súčasť nášho kultúrneho dedičstva, ktorému doposiaľ nebola venovaná adekvátna pozornosť. Dnešná konferencia prezentuje doterajšie výsledky dvojročnej práce kolektívu, ktorá má termín ukončenia v novembri roku 2010. Od konferencie sa okrem prezentácie očakávajú podnetné pripomienky a návrhy, ktoré bude možné zapracovať do metodiky výskumu, tak aby bola prínosná a využiteľná v rámci výskumov cintorínov na Slovensku nielen ako vybranej časti pamiatkového fondu, ale ako komplexne chápaného kultúrneho dedičstva – pamätihodnosti na celoštátnej, regionálnej i miestnej úrovni.

Projekt KEGA, ako aplikovaný výskum na základe poznania a identifikácie všetkých hodnôt lokality, ale i problémov, ktoré vzhľadom na dlhodobé zanedbanie vznikli, si za svoj cieľ stanovil vytvoriť podmienky pre účinnú ochranu kultúrno-historických hodnôt areálu Zvonový vršok. Vypracuje návrh na ďalšie plnohodnotné využitie lokality a jej kontextuálne zapojenie do potrieb mesta a jeho prezentácie, ako lokality svetového kultúrneho dedičstva z hľadiska historického, etnologického, ako i z hľadiska historického urbanizmu, architektúry, dizajnu a krajinotvorby.

Na multidisciplinárny výskum nadväzuje i návrhová časť vo forme urbanisticko-architektonických i krajinárskych štúdií a návrhov technickej a kultúrnej rehabilitácie vrátane návrhu náučného chodníka a jeho prepojenia s ostatnými atraktivitami mesta.

Projekt zapojením študentov viacerých vedných disciplín pod vedením pedagógov:

- ☐ geodetov, ktorí lokalitu zamerali,
- ☐ dendrológov a krajinárov, ktorí realizovali dendrologický a krajinársky prieskum,
- ☐ etnografov, ktorí skúmali archívne údaje, terénny výskum formou ankiet a priamou identifikáciou hrobov,

PREFACE

The international scientific conference “Cemeteries in context of cultural heritage” is a meeting of KEGA project 3/6269/08/ (Cultural and Educational Grant Agency of Ministry of Education of the Slovak Republic) team and expert community, representatives of Banská Štiavnica local administration and the invited international experts.

The project “Historical cemeteries in the context of cultural heritage – their protection and rehabilitation on example of Zvonový vršok (Bell Hillock) cemeteries in Banská Štiavnica” is a pilot project aimed to contribute to knowledge, documentation and presentation of historical cemeteries, as an integral part of our cultural heritage that has not yet been given adequate attention. Today’s conference presents the results achieved by the team during the two years of work to be terminated in November 2010. In addition to the presentations, the Conference is expected to give stimulating comments and proposals to be included in methodology of research in such a way as to be contributory and usable within the framework of cemetery research in Slovakia, not only as a selected part of the monument fund, but also as a comprehensively perceived cultural heritage – monuments at the state-wide, regional and local levels.

The KEGA project as an applied research based on knowledge and identification of all values of locality as well as problems, which arose as a result of longlasting negligence, set as its aim the task to create conditions for efficient protection of cultural and historical values of the area Zvonový vršok. Also, to work out proposal for the further standard use of the locality and its context involvement in the needs of the town and its presentation as a locality of the world cultural heritage from the historical and ethnological point of view, as well as that of historical town-planning, architecture, design and landscaping.

The proposal part in form of town-planning and architectonic studies, landscape studies, and proposals of technical and cultural rehabilitation incl. proposal of educational path and its connection to other attractions of town, is also linked to multidisciplinary research.

By engaging students of several scientific disciplines under leadership of teachers:

- ☐ geodesists who measured the locality,

- urbanistov a architektov, ktorí preverili historickú topografiu, súčasný stav a ďalšie urbanistické zábery v rámci širších vzťahov, zameriavali, fotodokumentovali jednotlivé hroby, spracovávali identifikačné karty a výtvarne zachytávali atmosféru cintorínov v jednotlivých ročných obdobiach,
- dizajnérov, ktorí inšpirovaní „génium loci“ Zvonového vršku vytvorili návrhy na ústredný kríž, vstupné brány a oplotenie,
- prehĺbil odbornú prípravu študentov získaním špecifických vedomostí a nie bežných zručností pre ich budúce profesionálne zameranie. Nie menší edukačný význam má i formovanie interdisciplinárnych pracovných kontaktov potrebných pre serióznu vedeckú prácu.

Súčasťou konferencie je výstava „Kresby z cintorínov a priestorové objekty“ (výsledky výskumu, identifikácia hrobov, zamerania zvoníc, dendrologické vyhodnotenie, návrhy rehabilitácie a zapojenie cintorínov do turisticko-náučných trás) inštalovaná v kaplnke Kammerhofu v Banskej Štiavnici, na ktorú si Vás dovoľujeme srdečne pozvať.

Za prípravný výbor:
Jarmila Lalková, vedúca projektu.

- dendrologists and landscapers who carried out dendrological and landscape survey,
- ethnographers who examined archival data, terrain research in the form of both questionnaires and direct tomb identification,
- town planners and architects who verified historical topography, present state and other town-planning intentions within broader relations, measured and photo-documented individual tombs, worked out identification cards, and creatively recorded atmosphere of cemeteries in different seasons of the year,
- designers who, inspired by “genius loci” of Zvonový vršek, created proposals for the central cross, entrance gates and fencing,
- the project has promoted vocational training of students by gaining specific knowledge rather than common skills for their future professional orientation. The formation of interdisciplinary working contacts needed for serious scientific work is not less important.

An integral part of the Conference is the exhibition “Drawings from cemeteries and spatial objects”(research results, identification of tombs, bell measuring, dendrological evaluation, proposals of rehabilitation and involvement of cemeteries into tourist-educational routes) installed in Kammerhof chapel, to which you are cordially invited.

On behalf of the steering committee:
Jarmila Lalková, head of the project.